

Holbergprisen til en av Afrikas fremste intellektuelle.

(Bergen, 14. mars 2024) Det ble i dag kunngjort at Holbergprisen 2024 tildeles kamerunske Achille Mbembe, for hans banebrytende forskning innen afrikansk historie og politikk.

Holbergprisen er en internasjonal forskningspris verdt NOK 6 millioner, som dekker fagområdene humaniora, samfunnsvitenskap, jus og teologi. Prisen ble opprettet av Stortinget i 2003, og vinneren skal ha påvirket internasjonal forskning innen prisens fagfelt på en avgjørende måte. Mbembe vil motta prisen under en seremoni i Universitetsaulaen i Bergen den 6. juni.

Achille Mbembe er professor i historie og politikk ved Wits Institute for Social and Economic Research, ved University of the Witwatersrand, Johannesburg. Som en pionér innen fagfeltene afrikansk historie, postkolonialisme og politisk filosofi har han knyttet spørsmål om avkolonialisering sammen med presserende temaer som rasisme, pandemi, klimakrise og kunstig intelligens.

Som en av verdens fremste bidragsyttere på feltet det postkoloniale Afrika har Mbembe spilt en sentral rolle i å utvikle tenkning om rasisme og om hvordan man kan utvikle en humanisme der alle mennesker verdsettes på like vilkår. I tillegg til å være er en av de mest leste og siterte forskere fra det afrikanske kontinent, er han også en fremtredende samfunnsdebattant og politisk aktør. Blant annet har Mbembe de siste tre årene samarbeidet med Frankrikes president Emmanuel Macron om en ny politisk strategi overfor Afrika.

En kamp mot undertrykkelse.

Mbembes tidlige arbeider fokuserte på kolonial vold, afrikansk motstand og kampene for uavhengighet. Her analyserte han særlig statlig makt, og dette ledet han til å tenke nytt om begrepet «postkoloni». Ikke minst har Mbembes forskning om det postkoloniale pekt på hvordan voldelige og rasistiske styringsformer vokser frem fra gamle, destruktive samfunnsordener.

Mbembes bøker er oversatt til 17 språk. Hans mest sentrale verk inkluderer *On the Postcolony* (2000/2001), der han utfordrer en rekke etablerte forestillinger om det postkoloniale Afrika. Den banebrytende boken *Critique of Black Reason* (2013/2017) tar for seg hvordan svarte ofte har blitt sett på mer som dyr enn som mennesker, og hvordan forestillingen om *svarthet* ble et instrument for kapitalismen. Samtidig mener Mbembe at endel svart kritikk av rase har bidratt til å videreføre raseforskjeller.

I boken *Necropolitics* (2016/2019) tar Mbembe for seg hvordan marginaliserte grupper kontrolleres av aktører som bestemmer over deres liv, lidelse og død. Han mener demokratiske verdier, rettigheter og friheter undergraves av tiltagende rasistiske, fascistiske og nasjonalistiske krefter, og at en mer rettferdig verden krever en ny forståelse av mennesket.

En felles menneskelighet må anerkjennes.

Mbembe beskriver de viktigste spørsmålene som ligger til grunn hans forskning slik: «Hvordan kan vi tenke på nytt om verden og om alternative måter å befolke den på? Hvordan kan vi gi næring til en global bevissthet som tar hensyn til at våre liv og handlinger er sammenvevde? Hvordan kan man tenke seg en åpen fremtid som strekker seg forbi nåtidens forbindelser til rasehistorie, kolonialisme og segregering?»

«Disse spørsmålene har vært kjernen i min forskning i hele min karriere», sier prisvinneren. «Bak disse ligger et endra større problem: Hvordan kan man reparere, reproducere, opprettholde og ha omsorg for fremtidig liv? Hvordan kan det deles av alle og gjøres varig?»

Holbergkomitéens leder Heike Krieger uttaler at Mbembe er en meget verdig vinner av Holbergprisen og viser til at han setter en universalistisk forståelse av mennesket i sentrum. «For ham innebærer dette en forpliktelse til å anerkjenne historiske sannheter, samtidig som en lærer og minner på tvers av skillene mellom sør og nord», sier Krieger.

Nils Klim-prisen til energiorientert samfunnsgeograf

Vinneren av Nils Klim-prisen ble også kunngjort i dag. Denne prisen er på NOK 500.000 og tildeles hvert år en yngre forsker som har utmerket seg innen Holbergprisens fagområder. Prisvinneren må være fra eller i et nordisk land og under 35 år. Nils Klim-prisen og Holbergprisen overrekkes under samme seremoni den 6. juni.

Nils Klim-prisen tildeles i år Siddharth Sareen, som er professor i miljø og energi ved Institutt for medie- og samfunnsfag, Universitetet i Stavanger. Den 1. august 2024 går Sareen over i ny stilling som forsker I ved Fridtjof Nansens Institutt. Han er også professor II ved Senter for klima og energiomstilling ved Universitetet i Bergen. I tillegg er Sareen styremedlem ved Akademiet for yngre forskere og ved forskerskolen Empowered Futures, som er finansiert av Norges forskningsråd.

Sareen får prisen for sine betydelige forskningsbidrag i krysningpunktet mellom samfunnsvitenskap, humaniora, teknologi og klimavitenskap. Hans forskning inkluderer komplekse temaer som energiomstilling og -historie, bærekraft og ansvar, klimarettferdighet, demokrati og sosial inkludering.

Sareen har publisert flere titalls artikler i ledende tidsskrifter, og i 2024 utgir han sin monografi *The Sun Also Rises in Portugal: Ambitions of Just Solar Energy Transitions*. Her ser han på de sosiale og miljømessige konsekvensene av Portugals store satsning på solenergi.

Om sin forskning sier Sareen at han ønsker å fremme sosial og miljømessig rettferdighet. «Vi lever i en urettferdig verden som står overfor konkurrerende kriser», sier prisvinneren. «Min forskning retter seg mot å fremme innovasjon og praktisk kunnskap som kan skape felles goder mens vi tar tak i globale samfunnsutfordringer. Målet er å synliggjøre de prioriteringer som er nødvendige for å oppnå en mer inkluderende energifremtid.»

«Sareens arbeid eksemplifiserer det globale viktige i å etablere et kritisk og interaktivt forhold mellom forskning, teknologi og industri i en livsnødvendig søken etter fornybare og bærekraftige former for energi», uttaler Nils Klim-komitéens leder, Ástráður Eysteinnsson.

«Jeg vil sende de hjerteligste gratulasjoner til Mbembe og Sareen for årets Holberg- og Nils Klim-pris. På hver sin måte retter de søkelyset mot global rettferdighet, identitet og bærekraft. Det banebrytende arbeidet deres viser tydelig hvor viktig forskning er for å forstå og forbedre verden,» sier forsknings- og høyere utdanningsminister Oddmund Hoel (Sp).

Pressebilder, biografier, fagkomitéenes uttalelser og fakta om prisene legges ut på holbergprisen.no/presserom.

Kontaktperson, Holbergprisens sekretariat:

Kommunikasjonsrådgiver Ole Sandmo

Tlf: + 47 98 00 18 78,

ole.sandmo@uib.no

Ekspertkontakter for prisvinnerne:

Kontakt Holbergprisens sekretariat.